

Neden Freire yöntemi ile örgütleniyoruz?

Gülsüm Nazlıoğlu¹

Ev-Ek-Sen olarak bir özelliğimiz daha var: Tüm kurucuları ve örgütçüleri kadın olan bir sendikayız, ama kadın sendikası değiliz, yani ev-eksenli çalışan herkes sendikamıza üye olabilir. Bu şu yüzden önemli: Biz sadece işçiler olarak örgütlenmiyoruz, aynı zamanda kadınlar olarak ve çoğu zaman kadın işçiler olarak örgütleniyoruz. Çoğunluğu yoksul, eğitimsiz, güvencesiz çalışan kadınlar olunca, bize yönelik hayırsever tavırlar daha da artıyor.

Biz ev-eksenli çalışanlar olarak Freire yöntemiyle örgütleniyoruz. İstisna değiliz, dünyada çeşitli işçi örgütlenmeleri bu yöntemle örgütleniyor -en bilineni Brezilya'daki MST- Topraksız Kır İşçileri Hareketi; ev-eksenli çalışan örgütlenmeleri de öyle, sadece iki örnek olarak Makedonya'da ve Hindistan'ın çeşitli eyaletlerindeki ev-eksenli çalışan örgütlenmeleri gösterilebilir. Ev-eksenli çalışma tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de çok yaygın ve giderek yaygınlaşmakta olan bir çalışma. Güvencesizlik, hemen hemen bütün çalışma biçimlerine olduğu gibi ev-eksenli çalışmaya da damgasını vurmuş durumda. Ama güvencesizliğin bu çalışma biçiminin olmazsa olmaz bir özelliği olmadığını, ev-eksenli çalışarak da güvenceli, sosyal hakların tümüne sahip işçiler olabileceğimizi biliyoruz. Örgütlenmemiz de buna yönelik. Bu yazıda, bu yöntemin neden kendimize değdiğine, neden bizi daha güçlendirdiğine değineceğim.

Öncelikle, artık yirmi yılı aşmış olan örgütlenme mücadelemizde en çok karşımıza çıkan, en çok uğraştığımız problemle ve bu problemle uğraşırken Freire'nin bize öğrettikleriyle başlamak istiyorum. Bu problem, hayırseverlik. İşçilerin örgütlenmesi gerektiğini görüyorlar, biz işçileri örgütlemeye kalkıyorlar. Ama nasıl?

Ezen-Ezilen ilişkisini yeniden kurarak. Kendini büyük görerek, "onlar bilmez ben bilirim" diyerek yok saymak, biz işçiler adına konuşarak yok saymak suretiyle.

Hayırseverlik yaparak bizi yok sayıyorlar.

"Ben okumuş yazmışım tabii ki sizden iyi biliyorum" muamelesi yapıyorlar bize. En tipik örneği, hakkımızda araştırma yapan, yazan, sunum yapanların üslubu: Kendileri hakkımızda ya da ne yapmamız gerektiği hakkında yazıyorlar, bizden de "tanıklık" yapmamızı bekliyorlar. Bu muameleyle sadece ev-eksenli çalışanlar olarak değil, kadınlar olarak da o kadar sık karşılaşırız ki!

Sürekli karşılaştığımız hayırseverlere prim vermemek için çaba harcamak, o kadar yorucu ki! Mücadele alanında sürekli yapılan muamelelerden -Paulo Freire'nin dediği gibi "büyülü açıklamalar"dan- tabii ki çok sıkıldık. Sıkılmaktan ötesi de var: Freire, Ezilenlerin Pedagojisi'nde ezilenlerle kurulan ilişkinin asla hayırseverlik olamayacağını, olursa, mücadelenin örgütlenemeyeceğini çok güzel anlatır. Bu hayırseverler, mücadeleye köstek oluyorlar yani. Emeğimizi, zamanımızı, enerjimizi boşa harcıyorlar. Bu süreci ören bizler kararlıyız: Hem öğreneceğiz hem öğreteceğiz. Bizler hayırseverler değiliz, bunu uygulamak, pratikte de yaşamın içinden aynı yöntemle davranmak

¹Ev Eksenli Çalışanlar Sendikası Kurucu Üyesi, Ev Eksenli Çalışan İşçi, zekiyegulsum@gmail.com

biz işçiler için de kolay olmuyor. Ama Freire, hatırlatıyor. Bizler kendini örgütlemek, kendi gibi olan işçileri örgütlemek isteyen çalışanlarız. Bizim yerimize konuşan, politika ürettiğini sananlardan değiliz. Politikasını üretenleriz. İşçinin kendisiyiz. Ev-Ek-Sen olarak bir özelliğimiz daha var: Tüm kurucuları ve örgütçüleri kadın olan bir sendikayız, ama kadın sendikası değiliz, yani ev-eksenli çalışan herkes sendikamıza üye olabilir. Bu şu yüzden önemli: Biz sadece işçiler olarak örgütlenmiyoruz, aynı zamanda kadınlar olarak ve çoğu zaman kadın işçiler olarak örgütleniyoruz. Çoğunluğu yoksul, eğitimsiz, güvencesiz çalışan kadınlar olunca, bize yönelik hayırsever tavırlar daha da artıyor.

Biz Freire yöntemiyle tanıştıktan sonra kendimizi örgütleyebileceğimizi, pratikte yaşadığımız ihtiyaçlarımız hakkında ve kendi haklarımız için çözümümüzü üretebileceğimizi, bunu yapabileceğimizi anlamak, içselleştirmek ve kendimize inanmakla başladık.

Bunu anlamak için kullandığımız yöntemlerden sadece ikisini anlatacağım:

İlki, Ev-Ek-Sen'i örgütleme sürecinde 2,5 ve 3 gün süren yerel atölye çalışmaları.

Diğeri de "kamu atölyeleri" diye adlandırdığımız ve yerel ya da merkezi düzeyde kamu kurumlarının temsilcilerinin katıldığı tek günlük atölye çalışmaları.

Yerel Atölye Çalışmaları

Önce belirli bir yerelde, ev-eksenli çalışanlara ulaşarak başlıyoruz. Bunun için haritalama dediğimiz çalışma ile kurduğumuz, bazen çalışanın kendisi bazen destek kişilerden geçen bağlantılardan yararlanıyoruz. Kendilerini atölye çalışmasına davet ediyoruz. Eğer çocukları varsa çocuklarıyla katılabileceklerini hatırlatıyoruz. Toplantı salon düzenini birbirimizi görmemiz ve notlarımızı da alabilmemiz için masa etrafında kuruyoruz. Kürsü kurmuyoruz. Hem çağırdığımız konuklarımız hem de kendimizin aynı masa etrafında olduğumuz oturma düzeniyle başlıyoruz. Her katılımcı olduğu yerden konuşuyor. Her katılımcıya defter kalem ve geldiğimiz süreçle ilgili bilgilendirici yazılarımızın, yaptığımız sunumların, gündemimizin olduğu dosyamızı hazır ediyoruz. Mutlaka yazı tahtası kullanıyoruz. Katılımcılara yaka kartı hazırlıyoruz. Her birimizin söylediği sözü yazı tahtamıza herkesin görebileceği şekilde yazarak ve mutlaka dinleyerek devam ediyoruz. Toplantı katılımcılarından hiçbiri, konuşmadan ayrılmıyor. Konuşmalarımızda tahtaya yazdığımız 10-11 sorunun cevaplarını içerecek şekilde hayatlarımızı anlatıyoruz. Sonra söze neyle başladığımızı, neyi önceliklediğimize göre sorularımızı çoğaltarak devam ediyoruz. En önemlisi, sabah uyandıığımızdan başlayan hayatımızı, ev içi emeğimizi ve kaç saat ev-eksenli çalıştığımızı, hangi hastalıkları yaşadığımızı sesli söyleyerek ve kendimiz dâhil dinleyerek kendimizi anlatmak çok kıymetli oluyor. Neye çalışma dendiğini, çalışmamıza ne zaman çalışma deneceğini düşünme, tartışma fırsatı

bulmuş oluyoruz. Çalışan olarak, ev-eksenli çalışan olarak diğer işçilerden farkımız olmadığını, eşit haklarımız olduğunu düşünme imkanı buluyoruz. Hangi hastalıklarımızın çalışmamızla bağlantılı meslek hastalığı olabileceğini, düzensiz gelir ve çalışma saatlerimizin bizlerde nasıl psikolojik baskıya neden olduğunu anlıyoruz. Tüm bunlar, güçlenme zeminini oluşturuyor.

Atölyenin son oturumunu şu soruya ayırıyoruz: Peki bundan sonra ben bulunduğum yerden kendim için ne yapacağım?

20 yılı aşkın süredir gerçekleştirdiğimiz bu yerel atölye çalışmalarından bize geri dönen kazanımları şu başlıklar altında toplayabiliriz:

1. Sözüm önemli. (Her söylediğimizi tahtaya yazıyoruz.)
2. Bu toplantılar devam etmeli.
3. Kendimi iyi hissediyorum, ben de çalışmışım.
4. Aslında ne kadar birbirimize benziyormuşuz.
5. Çaresiz değilim. Ben de şunu yapabilirim.
6. Evet. Benim sözüm de olmalı.
7. Birbirimizle tekrar bir araya gelmeyi hem yerelde hem ülke ölçeğinde nasıl planlarız ve nasıl yaparız?
8. Aslında ne kadar görünmezmişim!

Sonuç olarak atölye çalışmalarından “Ben ne yapabilirim/ne yapacağım?” ve “O yerelerde hangi koşullarda toplanacağız?” planlarını ve iş paylaşımını yaparak ayrılıyor. Yani, örgütlenmeye başlayarak ve örgütlenmeyi nasıl geliştirip büyüteceğimizi planlayarak. Nitekim, bu atölye çalışmalarıyla örgütlendiğimiz yerelerden hem sendikanın kurucu üyeleri çıktı, hem de halen bağlantılar ve örgütlenme artarak sürüyor.

Kamu Atölyeleri

Kamu atölyeleri de kıymetli bizim için. Bunları, yerelerde ya da merkezi olarak Ankara’da düzenleyebiliyoruz. Kamu atölyesi dememizin sebebi, bu atölyelere çalışma / faaliyet alanı ev-eksenli çalışmayı ilgilendiren kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerini davet etmemiz. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), Çalışma Bakanlığı -o sırada adı ne olursa olsun, “çalışma”dan da sorumlu olan bakanlık-, iş müfettişleri (kendi örgütlenmeleriyle), İŞ-KUR, üniversite temsilcileri, sendika konfederasyonları, TTB (Türk Tabipler Birliği), Halk Eğitim Merkezleri.... Tümü, daha önce kendi toplantılarımızdan ve mücadelemizden ortaklaştığımız taleplerimizle ilgili olarak, “evet, bu konunun tarafıdır” dediğimiz katılımcılar. Kendilerini çalışmalarımız hakkında bilgilendirmek, sonrasında da ev-eksenli çalışma alanında ne yaptıklarını ya da yapmayı düşündüklerini bizimle paylaşmaları için davet ettiğimizi, atölyenin amacı olarak açıklamış oluyoruz.

Kamu atölye çalışmasında salon düzenini yine aynı biçimde kuruyoruz. Toplantı, önce bizim hazırladığımız bilgilendirme sunumuyla başlıyor. Biz çalışınız, işçiyiz. Bu defa kendimizden emin bir şekilde çalışma biçimimiz, çalışma saatlerimiz, yaptığımız işe bağlı hastalıklarımız konusunda, politikalarımız, politika önceliklerimiz ile ilgili yaptığımız çalışmaları anlatıyoruz. Sonra sunumumuz üzerinden çeşitli tartışmalar oluyor. Atölye, kamu kurum temsilcilerine bundan sonrasına ilişkin ne yapacaklarını sormamızla sona eriyor. Katılanların akıl vermesi değil, kendileri ne yapabilir ve birlikte nasıl çalışabiliriz, tartışıyoruz.

Ev--Ek-Sen'in artık 13. yılından gün almakta olan kuruluş deklarasyonunda söylemiş ve yazmıştık: Ev eksenli çalışma hızla yaygınlaşıyor. Güvenceli çalışanların da hızla güvencesizleştiğini, birlikte mücadele çağrımızı yazmıştık. Evet, yoksulluk, kadın kırımları, güvencesizlik, hızla evlerimizin iş yerimiz olması, işverenlerin maliyetlerinden kurtulduğu, bunun maliyetlerini de işçiye yüklediği ve daha birçok hak kaybı yaşanacağı aşikâr.

Bugün hala aynı çağrıyı yapıyoruz. Hala aynı hayırsever tavra maruz kalıyoruz. Ne yazık ki, hayırseverliğin ötesine geçen örgütler çok sınırlı. Ama varlar, varız. Daha da çoğalmalıyız. Herkese hayırsever olmadan kendi sınıfsal konumunu görüp eşit ilişki içinde mücadele etme çağrımızı yenileyerek bitirmek istiyorum. Birlikte mücadele etmek zorundayız.